فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی، سال هفدهم، شماره شصت و هفتم، ص۵۴-۲۵، بهار ۱۴۰۲
Scientific Quarterly of Research on Addiction, Vol. 17, No. 67, P 25-54, Spring 2023

مقاله پژوهشی
Research Article

نقش واسطه‌ای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در رابطه بین هیجان‌خواهی و همنوایی با گرایش به رفتارهای پرخطر

هوشنگ گراوند [۱]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۱۸

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در رابطه‌ی بین هیجان‌خواهی و همنوایی با گرایش به رفتارهای پرخطر (از جمله مصرف مواد، سیگار و الکل) در دانشجویان بود. **روش:** پژوهش حاضر توصیفی- همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانشجویان مقطع کارشناسی مرکز آموزش عالی پلدختر در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. حجم نمونه بر اساس قاعده کلاین برابر با ۲۲۵ نفر تعیین شد که به روش نمونه‌گیری در دسترس و با پرسشنامه آنلاین انتخاب شد. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش مقیاس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل، مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی، مقیاس هیجان‌خواهی و مقیاس همنوایی بود. داده‌ها با استفاده از مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار آموس-۲۴ استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد همنوایی تاثیر مستقیم و معناداری و تاثیر غیرمستقیم معناداری به واسطه‌ی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل بر گرایش به رفتارهای پرخطر داشت. هیجان‌خواهی بر گرایش به رفتارهای پرخطر اثر مستقیم معناداری داشت، اما به واسطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل بر گرایش به رفتارهای پرخطر اثر غیرمستقیم معناداری نداشت. علاوه بر این، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل بر گرایش به رفتارهای پرخطر دارای اثر مستقیم معناداری بود. **نتیجه‌گیری:** با توجه به نتایج، افزایش همنوایی و هیجان‌خواهی باعث افزایش بیشتر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی می‌شود که نتیجه آن افزایش رفتارهای پرخطر است. بنابراین، با کاهش همنوایی و هیجان‌خواهی می‌توان اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را کاهش داد و از بروز رفتارهای پرخطر در دانشجویان جلوگیری کرد.

کلیدواژه‌ها: هیجان‌خواهی، همنوایی، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، گرایش به رفتارهای پرخطر

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران. پست الکترونیک: garavand.h@lu.ac.ir

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

مقدمه

به اعتقاد بسیاری از صاحب‌نظران، یکی از چالش برانگیزترین دوران‌های رشد انسان، جوانی است و از سوی دیگر، شیوع رفتارهای مخاطره‌آمیز و غفلت از بعضی از ارزش‌های اجتماعی در دنیای کنونی بیشتر شده که این امر ضمن تهدید ابعاد سلامت انسان می‌تواند بر پیکر وجودی او لطمه‌های جبران‌ناپذیری وارد آورد (خجندی، بانشی، شریفی و محسنی، ۱۳۹۷). جوانان با انتخاب‌های پرمخاطره و تأکید بر ارزش پاداش و دریافت پاداش فوری، بدون در نظر گرفتن عواقب منفی رفتارهای پرخطر، خیلی سریع به انتخاب‌های پرمخاطره پاسخ می‌دهند (رینولدز، باسوو، میلر، ویتسید و کومبس[1]، ۲۰۱۹). رفتارهای پرخطر[2] رفتارهای مخربی می‌باشند که پیامدهای منفی برای فرد انجام‌دهنده به همراه دارند و گاهی باعث آسیب‌های جبران‌ناپذیری به سایر افراد جامعه می‌شوند (کورن و بونی‌نوآچ[3]، ۲۰۱۸). پذیرفته شدن در دانشگاه، از نشانه‌های انتقال از دوره نوجوانی به بزرگسالی است که در این دوره افراد خودمختاری و استقلال بیشتری در سبک‌های زندگی و رفتارهای خود احساس می‌کنند که این امر می‌تواند باعث گرایش به سمت رفتارهای ناسالم و سبک‌های پرخطر شود (جانسی‌ون‌رینسبورگ و سوروجلا[4]، ۲۰۱۳). مصرف تنباکو و سوء مصرف مواد و الکل از شایع‌ترین رفتارهای پرخطر به‌ویژه در میان جوانان و نوجوانان می‌باشد؛ به طوری که یکی از دغدغه‌های بزرگ جوامع بشری، مصرف مواد (علائی‌خرایم، بشرپور، حاجلو و نریمانی، ۱۴۰۰) و گرایش به مصرف آن است.

سوء مصرف مواد در جوانان موجبات بروز عوامل تهدیدکننده بهزیستی و سلامت در آنان همانند مرگ و صدمات ناشی از خشونت‌های بین‌فردی، تصادفات جاده‌ای، رفتارهای پرخطر، ابتلاء به بیماری‌هایی مانند ایدز و همچنین مشکلات تحصیلی را افزایش می‌دهد (سلیمانی، شریفی، یعقوب‌زاده و اونگ[5]، ۲۰۱۶). دانشجویان نیز همانند سایر قشرهای جوان از این مشکلات در امان نیستند و اثرات ناشی از آن عمیق و گاهی کشنده است. از

1. Reynolds, Basso, Miller, Whiteside & Combs
2. risky- taking behaviours
3. Korn & Bonny-Noach
4. Janse van Rensburg & Surujlal
5. Soleimani, Sharif, Yaghoobzadeh & Ong

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

جمله آسیب‌هایی که دانشجویان به دنبال مصرف مواد تجربه می‌کنند، می‌توان به مشکلات تحصیلی و در نتیجه افت و رکود علمی، ترویج مصرف در جامعه دانشجویی و همچنین در کل جامعه به علّت الگو قرار دادن قشر تحصیل کرده، اشاره نمود (زیلبرمن، یادید، افرتی، نیومارک و راسووسکی[1]، ۲۰۲۰). امروزه، اضطراب ناشی از کووید-۱۹ ممکن است فرد را به مصرف مواد اعتیادآور (مارسدن[2] و همکاران، ۲۰۲۰) و مصرف بیش از حد سیگار (دوگاس[3] و همکاران، ۲۰۲۰؛ کاپون‌نتو[4] و همکاران، ۲۰۲۰؛ کانکلو، سورانا، زامبرا، زامبون و اینویتی[5]، ۲۰۲۰؛ هوانگ، چون و چئون[6]، ۲۰۲۱؛ رن[7] و همکاران، ۲۰۲۰)، الکل (نوردک[8] و همکاران، ۲۰۲۲؛ مک‌کتا، موریسون و کیز[9]، ۲۰۲۱؛ کاپاسو[10] و همکاران، ۲۰۲۱) و سوء مصرف مواد مخدر و اوردوز شدن سوق دهد (عاملی، شکوهی‌راد و قربانی، ۱۳۹۹؛ روگرس، شفرد، گاری و زوالینسکی[11]، ۲۰۲۰)؛ چرا که شرایط قرنطینه و فاصله‌گذاری اجتماعی سبب شده است، استفاده از روش‌های سالم مانند روابط اجتماعی، فعالیت‌های فیزیکی و فعالیت‌های ورزشی به همراه دوستان برای مقابله با ترس و استرس ناشی از قرنطینه و شیوع بیماری کاهش یابد (عاملی و همکاران، ۱۳۹۹).

پرسشی که همواره مطرح است، این است که چه عواملی باعث می‌شود تا در شرایط یکسان، فقط عده خاصی گرایش به سمت رفتارهای پرخطر داشته باشند؟ یکی از عوامل مؤثر در فرآیند رفتارهای پرخطر، هیجان‌خواهی[12] می‌باشد (ائز، چوکوورجی، آیدوکو و افیگواز[13]، ۲۰۲۰؛ واگنر[14]، ۲۰۰۱). هیجان‌خواهی به عنوان میل به تجارب تازه تعریف شده و از زمینه‌سازترین عوامل آسیب‌پذیری و گرایش به مصرف مواد است (ایرچی، تورتون،

1. Zilberman, Yadid, Efrati, Neumark & Rassovsky
2. Marsden
3. Đogaš
4. Caponnetto
5. Cancello, Soranna, Zambra, Zambon & Invitti
6. Hwang, Chun & Cheon
7. Ren
8. Nordeck
9. McKetta, Morrison & Keyes
10. Capasso
11. Rogers, Shepherd, Garey & Zvolensky
12. sensation seeking
13. Eze, Chukwuorji, Idoko & Ifeagwazi
14. Wagner

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

پارادهان، بولومور و رابینز[1]، ۲۰۱۰). زاکرمن و کوهلمان[2] (۲۰۰۰)، هیجان‌خواهی را به صورت گرایش به هیجان‌ها و تجربیات تازه، متنوع، دارای پیچیدگی و تمایل به خطرپذیری جسمی، قانونی، اقتصادی و اجتماعی به دلیل چنین تجربه‌ای تعریف می‌کنند. ماجراجویی، تجربه‌جویی، گریز از بازداری و ملال‌پذیری از ابعاد هیجان‌خواهی می‌باشند (زاکرمن[3]، ۲۰۰۷). عبادی و ماشینچی‌عباسی (۱۴۰۰) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که صفت تاریک شخصیت و هیجان‌خواهی قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر هستند. مهرابی، کجباف و مجاهد (۱۳۸۹) در پژوهشی نشان دادند که جنسیت دانشجو، سن پدر به همراه تجربه طلبی، فقدان بازداری، حساسیت به یکنواختی و خطرجویی و ماجراجویی قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر می‌باشند. یاقوتی‌زرگر و احمدی (۱۳۹۹) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که گرایش به مصرف مواد با بدتنظیمی هیجان و هیجان‌خواهی و مؤلفه‌های آن ارتباط مثبت معناداری دارد. همچنین طبق مطالعات هیجان‌خواهی با افزایش مصرف مواد در افراد همراه است (اوانز- پولس، شولر، شولنبرگ و پاتریک[4]، ۲۰۱۸؛ چن، یانگ، بولوت، کوی و ژین[5]، ۲۰۱۹).

همنوایی[6] به عنوان یکی از حوزه‌های مورد مطالعه در روان‌شناسی اجتماعی، به تسلیم شدن در مقابل نفوذ گروهی گفته می‌شود (الیوت[7]، ۲۰۰۸؛ به نقل از باران اولادی، نویدیان و کاوه‌فارسانی، ۱۳۹۲). علاوه بر خانواده، همسالان نیز نقش مهمی در اجتماعی شدن ایفا می‌کنند (بکر و کورای[8]، ۲۰۱۴). در مرحلهٔ نوجوانی و جوانی، به دلیل کشیده شدن فرد از خانواده به سمت اجتماع، روابط با گروه همسالان خیلی اهمیت پیدا می‌کند. سبک فرزندپروی نادرست می‌تواند باعث تسریع در هم‌نشینی فرزندان با دوستان بزهکار و انجام رفتارهای پرخطر شود (اسکیمیت، تیدن، کیم و اوسیپوک[9]، ۲۰۲۰). بنا بر مدل تحول

1. Ersche, Turton, Pradhan, Bullmore & Robbins
2. Kuhlman
3. Zuckerman
4. Evans-Polce, Schuler, Schulenberg & Patrick
5. Chen, Yang, Bulut, Cui & Xin
6. conformity
7. Elliott
8. Becker & Curry
9. Schmidt, Thyden, Kim & Osypuk

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

اجتماعی (هاوکینز و ویس[1]، ۲۰۱۷؛ کمرون، کاتالانو و هاوکینز[2]، ۲۰۱۹)، فرصت تعامل با افراد منحرف و درگیری در فعالیت‌های منحرف نقش تعیین‌کننده‌ای در پیشرفت فرد در مسیر مبادرت به رفتارهای منحرف اجتماعی ازجمله مصرف مواد (ایرانپور و همکاران، ۲۰۱۵؛ جونز[3] و همکاران، ۲۰۱۶) دارد. همرنگی با دیگران در گرایش به رفتارهای آسیب‌زا نظیر خشونت و پرخاشگری (کوهن و پرینشتاین[4]، ۲۰۰۶)، رفتارهای بزهکارانه (یانگ و ویرمن[5]، ۲۰۱۳) و اعتیاد به گوشی‌های هوشمند (چان[6]، ۲۰۱۸) مؤثر است. در مطالعه‌ی بروک، مرجل، پال و بروک[7] (۲۰۰۶) ویژگی‌های فردی و مصرف مواد توسط همسالان سهم بیشتری از واریانس مصرف مواد را نسبت به عوامل والدین و تنش‌زاهای محیطی تبیین کردند. همچنین، فشار دوستان و همرنگی با آنان دو شکل اثر همسالان محسوب می‌شوند (حرکه و والبرگ[8]، ۲۰۱۲). فشار دوستان به معنای مورد تعارف مواد قرار گرفتن است، درحالی که در همرنگی، دوستان نقش منفعلانه‌تری دارند و اثرگذاری به‌واسطه‌ی تقلید فرد از رفتار مصرف همسالان صورت می‌گیرد. سلامی، حاتمی و نوری (۱۳۹۷) نتیجه گرفتند که نوجوانان از طریق ارتباط با دیگر همسالان که حامل هنجارهای تبهکارانه هستند، بزهکار می‌شوند. مطابق نتایج پژوهش دیفو، دوباس، دالمایجر و ون آکن[9] (۲۰۲۰) تأثیرپذیری از رفتارهای پرخطر همسالان یکی از پیامدهای یادگیری و تقلید از همسالان است.

آنچه مشخص است آن است که هیجان‌خواهی (سیدرز، فلوری، راینر و اسمیت[10]، ۲۰۰۹؛ هارل، سلانی و کلومپ[11]، ۲۰۰۹؛ آندرهیل، واکلینگ، مان و وبستر[12]، ۲۰۰۸) و همنوایی با همسالان (تیلتون- ویور، برک، کر و استاتین[13]، ۲۰۱۳؛ زیونگ و هانگ[14]،

1. Hawkins & Weis
2. Cambron, Catalano & Hawkins
3. Jones
4. Cohen & Prinstein
5. Young & Weerman
6. Chun
7. Brook, Morojele, Pahl & Brook
8. Harakeh & Vollebergh
9. Defoe, Dubas, Dalmaijer & Van Aken
10. Cyders, Flory, Rainer & Smith
11. Harrell, Slane & Klump
12. Underhill, Wakeling, Mann & Webster
13. Tilton-Weaver, Burk, Kerr & Stattin
14. Xiong & Huang

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

۲۰۱۱؛ باران اولادی و همکاران، ۱۳۹۲؛ فرهادی افشار و نصرت‌آبادی، ۱۳۹۶) نقش مهمی در بروز رفتارهای پرخطر در نوجوانان و جوانان دارند. در این میان یکی از متغیرهایی که می‌تواند از هیجان‌خواهی (چابکی، بلیاد، کاکاوند، تاجری و زم، ۱۴۰۰؛ زارعی و غیبی، ۱۳۹۷؛ خانجانی و اکبری، ۱۳۹۱؛ مظاهری‌نژادفرد و حسینی‌ثابت، ۲۰۱۷؛ کو و وون[1]، ۲۰۱۴؛ سیز[2]، ۲۰۱۴) و همنوایی با همسالان (صدری، شهریاری‌احمدی و تجلی، ۱۴۰۰؛ وانگ[3] و همکاران، ۲۰۱۷؛ چان، ۲۰۱۸؛ د-ورایس، پیتر، د- گراف و نیکن[4]، ۲۰۱۶) تأثیر پذیرد و خود آن متغیر نیز بر گرایش به رفتارهای پرخطر تأثیرگذار است، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل است (هاشمی شیخ شبانی و حاجی حسنی، ۱۴۰۰؛ قربانی و خسروی، ۱۳۹۶؛ اوداکی[5]، ۲۰۱۳؛ ین، ین، وو، هوانگ و کو[6]، ۲۰۱۱؛ فوگل و نیهماد[7]، ۲۰۰۹؛ بیب، آسچی، هاریسون و کوینلان[8]، ۲۰۰۴). لذا اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل می‌تواند متغیر میانجی مناسبی در رابطه بین هیجان‌خواهی و همنوایی با گرایش به رفتارهای پرخطر باشد. جامعه امروز ما یک جامعه دیجیتال است (لوپتون[9]، ۲۰۱۵) و اینترنت مهمترین بخش این زیستگاه شناختی است. علاوه بر مزایای متعدد اینترنت، یکی از مسائل مهمی که اینترنت با خود به همراه داشته است، اعتیاد به این شبکه می‌باشد که دارای تأثیرات رفتاری-روانی بسیار ناگواری بر روی کاربران شده است (رستمی، آسو، احمدیان و حسینی مهدی‌آبادی، ۱۳۹۵).

امروزه این اعتیاد رفتاری چنان در میان جوامع غربی و شرقی گسترش یافته که به یک معضل اجتماعی تبدیل شده و شیوع آن در میان بزرگسالان همچنان در حال افزایش است (چنگ و لیو[10]، ۲۰۲۰). اعتیاد به اینترنت به شکل سوءمدیریت در استفاده از این فن‌آوری و استفاده افراطی و خارج از کنترل آن تعریف می‌شود که با پیامدهای منفی همراه است (صالحی، نوروزی خلیلی، حجتی، صالحی و دانش، ۲۰۱۴)؛ به‌طوری که استفاده

1. Koo & Kwon
2. Siyez
3. Wang
4. De Vries, Peter, De Graaf & Nikken
5. Odacı
6. Yen, Yen, Wu, Huang & Ko
7. Fogel & Nehmad
8. Beebe, Asche, Harrison & Quinlan
9. Lupton
10. Cheng & Liu

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

اعتیادگونه از اینترنت با مشکلات روان‌شناختی همچون افسردگی، اضطراب (بون‌ویسودهی و کولادی[1]، ۲۰۱۷؛ عسکریان، شاکری، قوامی و جمالی، ۲۰۲۰) و در دوره تحصیلی با افت تحصیلی همراه است (کاس و لوپز- فرناندز[2]، ۲۰۱۶؛ والاکی[3]، ۲۰۱۴). علاوه بر آن، با افزایش اعتیاد به اینترنت، گرایش به رفتارهای پرخطر افزایش پیدا می‌کند (هاشمی شیخ‌شبانی و حاجی‌حسنی، ۱۴۰۰؛ اوداکی، ۲۰۱۳) و باعث افزایش نارضایتی افراد مهم زندگی همچون والدین و دوستان می‌شود (کیم، هونگ، لی و هیون[4]، ۲۰۱۷؛ زمانی، عابدینی و خردمند، ۲۰۱۱).

استفاده بیش از اندازه از شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل[5] (تلگرام، واتساپ، اینستاگرام، فیس‌بوک، توییتر، اسنپ‌چت، پیام‌رسان‌های ایرانی و ایمو)، می‌تواند آسیب‌های فردی و اجتماعی زیادی به همراه داشته باشند (کاهویی، پاک‌نظر، علی‌محمدی و مسیبی، ۱۳۹۹). به نظر می‌رسد این اعتیاد در ایام پاندمی کرونا افزایش پیدا کرده است؛ به این دلیل که نوجوانان و جوانان دارای وقت آزاد بیشتری هستند و استفاده مشروع آن‌ها از اینترنت نیز با وجود کلاس‌های مجازی افزایش پیدا کرده است که این امر ممکن است برای افراد آسیب‌رسان باشد (دانگ و ژنگ[6]، ۲۰۲۰). مطالعات بیانگر اعتیاد به اینترنت و استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی در بین گروه‌های سنی مختلف در ایران است (طیوری و همکاران، ۲۰۱۴؛ دوستی ایرانی، باقری امیری، خواجه کاظمی و مصطفوی، ۲۰۱۷). به طور مثال نتایج منتشر شده مرکز افکارسنجی ایران (ایسپا) نشان داد که ۵۴ درصد جوانان ایرانی از اینستاگرام استفاده می‌کنند. همچنین یافته‌های مطالعه‌ای نشان داد که ۲۳/۸ درصد از دانشجویان اعتیاد متوسط و ۱/۸ درصد اعتیاد شدید به اینترنت بوده‌اند (خطیب‌زنجانی و آگاه‌هریس، ۲۰۱۴) و مطالعه‌ای دیگر نشان داد که ۲۹/۷، ۱۱/۲ و ۰/۹ درصد افراد به ترتیب اعتیاد پایین، متوسط و شدید به شبکه‌های اجتماعی داشتند. همچنین نوجوانان و جوانان به صورت معناداری اعتیاد بالاتری به شبکه‌های اجتماعی

1. Boonvisudhi & Kuladee
2. Kuss & Lopez-Fernandez
3. Wallace
4. Kim, Hong, Lee & Hyun
5. mobile-based social media addiction
6. Dong & Zheng

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

نسبت به بزرگسالان داشتند (موسوی، علیزاده و ویسویی، ۱۳۹۸). از آنجایی که رفتارهای پرخطر دارای تنوع زیادی در نوع، ماهیت و کیفیت می‌باشند، لذا نظریه منسجمی که بتواند در این زمینه پاسخگوی نیازهای تئوریک و نظری علاقمندان باشد وجود ندارد و در بیشتر منابع علمی و دانشگاهی با برشمردن هر کدام از رفتارهای پرخطر سعی در توصیف و تبیین نظری آن داشته‌اند. همچنین در مورد منشأ رفتارهای خطرناک انسان تاکنون تبیین جامع یگانه‌ای ارائه نشده است (عارف‌نژاد، هاشمی و واحدی، ۱۳۹۴). با این وجود چارچوب نظری تحقیق حاضر بر اساس نظریه «رفتار مشکل[1]» جسور و جسور[2] (۱۹۷۷) شکل گرفته که یکی از نظریه‌های مهم در حوزه رفتارهای پرخطر به‌شمار می‌رود (به نقل از جسور و همکاران، ۲۰۰۳). جسور (۱۹۸۷) استدلال می‌کند که جذب نوجوانان و جوانان به رفتارهای مشکل، برآیند گرایش درونی وی به سوی رفتارهای نابهنجار و گرایش نیرومند به شکستن هنجارهای فرهنگی و اجتماعی مورد پذیرش بخش زیادی از جامعه است. فرض اساسی این نظریه آن است که همه رفتارها برآیند کنش متقابل فرد و پیرامون است. به‌طور کلی، این نظریه نشانگر تأثیرپذیری رفتارهای پرخطر از عوامل گوناگون فردی و اجتماعی هستند. در این نظریه سه نظام مؤثر بر رفتار مشکل مطرح شده‌اند که عبارتند از: الف) نظام شخصیتی، ب) نظام محیطی ادراک شده و ج) نظام رفتاری (جسور و همکاران، ۲۰۰۳).

ارائه مدل سیستماتیک بررسی پیشایندهای گرایش به رفتارهای پرخطر و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل پژوهشی منحصر به فرد خواهد بود که تاکنون بررسی نشده است. محققان در بررسی همه جانبه پیامدها و پیشایندهای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل متغیرهای درون‌فردی و محیطی مختلفی را بررسی کرده‌اند، اما همانطور که ذکر شد شیوع کرونا تأثیر بسزایی در گرایش به استفاده از شبکه‌های مجازی داشته است؛ لذا پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این سؤال است که آیا اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در رابطه بین هیجان‌خواهی و همنوایی با همسالان با گرایش به رفتارهای پرخطر نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند؟

1. problem behavior theory
2. Jessor & Jessor

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش بر اساس هدف کاربردی و بر حسب گردآوری اطلاعات و یافته‌ها از نوع توصیفی- همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانشجویان مرکز آموزش عالی پلدختر (ویژه پسران) بود، که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ مشغول به تحصیل بودند. طبق آماری که از طریق مرکز آموزش عالی پلدختر در اختیار این پژوهش قرار گرفت، تعداد ۴۸۱ دانشجوی پسر در مقطع کارشناسی در رشته‌های تحصیلی روان‌شناسی، حسابداری، آموزش زبان انگلیسی، علوم ورزشی، مهندسی کشاورزی و رشته کامپیوتر در این مرکز مشغول به تحصیل هستند. با توجه به اینکه بر اساس قاعده سرانگشتی کلاین[1] (۲۰۱۵) به ازاء هر مسیر می‌توان حداقل ۱۰ و حداکثر ۲۰ نفر را انتخاب کرد و پژوهش حاضر دارای ۹ مسیر (پنج مسیر مستقیم و چهار مسیر غیرمستقیم) بود حجم نمونه برابر ۲۲۵ نفر تعیین گردید (برای جلوگیری از ریزش حجم نمونه تعداد ۲۴۰ پرسشنامه توزیع گردید). روش نمونه‌گیری با توجه به محدودیت تردد هنگام جدی شدن خطر کرونا در ایران به صورت دردسترس و پرسشنامه آنلاین بود. بدین صورت که پرسش‌نامه‌ها از طریق واتساپ[2] در گروه‌های واتساپی که دانشجویان در ایام آموزش مجازی به عنوان مکمل سامانه مدیریت یادگیری الکترونیکی برای هر درس تشکیل داده بودند، به اشتراک گذاشته شد. معیارهای ورود برای شرکت‌کنندگان شامل: دانشجوی مقطع کارشناسی، تحصیل در مرکز آموزش عالی پلدختر و اعلام رضایت آگاهانه برای شرکت در مطالعه بود. عدم تمایل به تکمیل پرسشنامه آنلاین و تکمیل ناقص پرسشنامه بیش از ۵ درصد سؤالات از معیارهای خروج از پژوهش بود. در مجموع بر اساس معیارهای ورود و خروج، ۲۴۰ نفر وارد مطالعه شدند که ۱۵ نفر به خاطر تکمیل ناقص پرسشنامه از مطالعه خارج و در نهایت پرسشنامه‌های ۲۲۵ نفر تجزیه و تحلیل شد. در این مطالعه، اصول اخلاقی پژوهش شامل رازداری و حفظ حریم خصوصی اشخاص رعایت شد. داده‌ها با استفاده از تحلیل مسیر در نرم‌افزار $AMOS_{24}$ تحلیل شدند.

1. Kline
2. WhatsApp

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

ابزار

۱- اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل[1]: این ابزار جهت سنجش اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در ایران توسط خواجه‌احمدی، پولادی و بحرینی (۱۳۹۵) تهیه و اعتباریابی شده است. این پرسشنامه از ۲۳ گویه تشکیل شده است که چهار بعد عملکرد فردی (۹ گویه)، مدیریت زمان (۶ گویه)، خودکنترلی (۴ گویه) و روابط اجتماعی (۴ گویه) را می‌سنجند. کمترین نمره ۲۳ و بیشترین نمره ۱۱۵ است. نسخه اولیه پرسشنامه با ۲۷ گویه طراحی و بر اساس نظر صاحب‌نظران یک گویه حذف و شاخص و نسبت روایی محتوی به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۸۶ به‌دست آمد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه را به ۲۳ گویه کاهش و در چهار عامل عملکرد فردی، مدیریت زمان، خودکنترلی و روابط اجتماعی، با توان پیش‌بینی ۵۷/۴۷ دسته‌بندی کرد. پایایی این ابزار برای را برای کل پرسشنامه ۰/۹۲ و برای خرده مؤلفه‌ها بالای ۰/۶۸ به‌دست آوردند (خواجه‌احمدی و همکاران، ۱۳۹۵). همچنین در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۵ و برای خرده مقیاس‌ها بین ۰/۸۴ تا ۰/۹۲ به‌دست آمد که نتایج حاکی از پایایی مناسب ابزار پژوهش می‌باشد.

۲- مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی[2]: این مقیاس توسط زاده‌محمدی، احمدآبادی، پناغی و حیدری (۱۳۹۰) ساخته شده است. این مقیاس دارای ۳۸ گویه پنج گزینه‌ای از کاملاً موافق (۴) تا کاملاً مخالف (۰) است که هفت دسته از رفتارهای پرخطر شامل گرایش به مواد مخدر، مصرف الکل، سیگار کشیدن، خشونت، رابطه و رفتار جنسی، رابطه با جنس مخالف و رانندگی خطرناک را می‌سنجد. کمترین نمره صفر و بیشترین نمره ۱۵۲ است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطح بالای گرایش به رفتارهای پرخطر است. زاده‌محمدی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با هدف سنجش ضریب اعتبار و روایی مقیاس خطرپذیری جوانان و شاخص‌های آن به این نتیجه دست یافتند که شش عامل مقیاس، روی هم رفته ۵۷/۳۲ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند. تحلیل عاملی

1. Addiction Questionnaire to Mobile-Based Social Networks (AQMSN)

2. Iranian Adolescents Risk Taking Scale (IARS)

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

تأییدی، نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی را تأیید کرد و مدل به‌دست آمده با داده‌های پژوهش، برازش داشت. میزان آلفای کرونباخ برای مقیاس کل خطرپذیری ۰/۹۳، گرایش به الکل ۰/۹۳، رانندگی خطرناک ۰/۸۸، سیگار ۰/۹۱، مواد مخدر ۰/۸۳، خطرپذیری جنسی ۰/۸۵ و خشونت ۰/۷۷ گزارش شد (زاده‌محمدی و همکاران، ۱۳۹۰). همچنین در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۴ و برای خرده مؤلفه‌های آن بین ۰/۸۵ تا ۰/۹۴ به‌دست آمد که نتایج حاکی از پایایی مناسب ابزار پژوهش می‌باشد.

۳- مقیاس هیجان‌خواهی زاکرمن[1]: زاکرمن، آیزنک و آیزنک[2] در سال ۱۹۷۸ این مقیاس را ساختند. مقیاس هیجان‌خواهی، ۱۴ گویه دارد که هر ماده شامل دو پاسخ می‌باشد. این مقیاس تمایل به هیجانات را در چهار خرده مقیاس خطرجویی و ماجراجویی، تجربه‌طلبی، بازداری‌زدایی و حساسیت به یکنواختی می‌سنجد که نمره کل هیجان‌خواهی از مجموع نمرات این چهار مؤلفه به‌دست می‌آید. هر یک از سؤالات دارای دو گزینه‌ی الف و ب است و افراد باید مشخص کنند که کدام گزینه توصیف کننده‌ی بهتری برای تمایل یا احساس آن‌ها است. نمره خام در هر یک از عوامل چهارگانه در هر عامل بر اساس کلید نمره‌گذاری تعیین می‌شود. در کل مقیاس کمترین نمره صفر و بیشترین نمره ۱۴ است که نمرات بالاتر آن به معنای هیجان‌خواهی بیشتر می‌باشد. رضازاده (۱۳۷۰؛ به نقل از گدازنده، ۱۳۷۸) روایی هر یک از خرده مقیاس‌های پرسشنامه را به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۶۷، ۰/۶۵ و ۰/۷۸ و روایی کل مقیاس ۰/۸۷ و اعتبار آن را نیز ۰/۸۵ گزارش داده است. همچنین گدازنده (۱۳۷۸) آلفای کرونباخ را برای خطرجویی ۰/۷۴، تجربه‌جویی ۰/۷۲، حساسیت نسبت به یکنواختی، ۰/۷۳، بازداری‌زدایی ۰/۴۱ و برای کل مقیاس برابر با ۰/۸۵ گزارش داد. حسن‌زاده و فرزاد (۱۳۹۷) پژوهشی با هدف ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس هیجان‌خواهی ذاکرمن بر روی معتادان در حال ترک منطقه ۴ تهران انجام دادند. روایی سازه را با تحلیل عاملی بررسی کردند که نتیجه تحلیل عاملی اکتشافی چهار عامل خطرجویی، تجربه‌جویی، حساسیت نسبت به یکنواختی و بازداری‌زدایی را استخراج

1. Sensation Seeking Scale (SSS)
2. Zuckerman, Eysenck & Eysenck

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

نمودند. ضریب همسانی درونی برای کل مقیاس ۰/۸۵ بدست آورند. همچنین در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خطرجویی ۰/۷۶، تجربه‌جویی ۰/۷۵، حساسیت نسبت به یکنواختی، ۰/۷۴، بازداری‌زدایی ۰/۷۰ و برای کل مقیاس برابر با ۰/۸۸ به‌دست آمد.

۴- مقیاس همنوایی گروهی: این مقیاس توسط لطفی (۱۳۷۲) ساخته شد و دارای ۷۲ گویه در طیف لیکرت می‌باشد که به صورت ۰، ۱، ۲ و ۳ نمره‌گذاری می‌شود. کمترین نمره صفر و بیشترین نمره ۲۱۶ است که نمرات بالاتر به معنای همنوایی بیشتر است. در تحقیق لطفی (۱۳۷۲) روایی و پایایی آن مناسب گزارش شده است. در پژوهش دیگری ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹۱ و روایی همگرایی با مقیاس حمایت اجتماعی ۰/۵۷ گزارش شد (شمسایی، کریمی، جدیدی و نیکخواه، ۱۳۸۸). همچنین عابدی، عریضی، لعلی و اسماعیلی (۱۳۹۱) روایی سازه مقیاس به روش همگرایی (همبستگی مقیاس همنوایی گروهی با مقیاس حمایت اجتماعی) بررسی و ضریب همبستگی ۰/۵۷ بین این دو مقیاس گزارش کردند. همچنین روایی محتوایی نیز از سوی صاحب نظران تأیید و ضریب پایایی این مقیاس به شیوه بازآزمایی ۰/۹۴ و به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش دادند. روایی و پایایی پرسشنامه را به شیوه‌ی روایی محتوایی و ضریب آلفای کرونباخ خوب گزارش نمودند. در پژوهش حاضر ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به‌دست آمد.

یافته‌ها

جدول ۱ ویژگی‌های جمعّیت‌شناختی شرکت‌کنندگان پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱: توزیع فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	روان‌شناسی	حسابداری	آموزش زبان انگلیسی	علوم ورزشی	کامپیوتر	مهندسی کشاورزی	جمع
تعداد	۷۳	۴۳	۳۸	۳۱	۲۸	۱۲	۲۲۵
درصد	۳۲/۴	۱۹/۱	۱۶/۹	۱۳/۸	۱۲/۴	۵/۳	۱۰۰

همانطور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود ۳۲/۴ درصد دانشجوی رشته روانشناسی، ۱۹/۱ درصد دانشجوی رشته حسابداری، ۱۶/۹ درصد دانشجوی رشته آموزش زبان انگلیسی، ۱۳/۸ درصد دانشجوی رشته علوم ورزشی، ۱۲/۴ درصد دانشجوی رشته

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

کامپیوتر و ۵/۳ درصد دانشجوی رشته مهندسی کشاورزی بودند. در جدول ۲ میانگین، انحراف استاندارد، کجی، کشیدگی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲: میانگین، انحراف استاندارد، کجی، کشیدگی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴
۱.هیجان‌خواهی	۱			
۲. همنوایی با همسالان	۰/۲۵**	۱		
۳. اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	۰/۲۱**	۰/۴۶**	۱	
۴. گرایش به رفتارهای پرخطر	۰/۵۰**	۰/۴۳**	۰/۴۱**	۱
میانگین	۳/۰۵	۱/۱۶	۲/۵۱	۲/۰۱
انحراف استاندارد	۱/۸۳	۰/۴۲	۰/۷۸	۰/۶۹
کجی	۰/۳۴	۰/۲۳	۰/۰۴	۰/۵۳
کشیدگی	-۰/۵۵	-۰/۶۰	-۰/۳۲	-۰/۵۷

* p<۰/۰۵ **p< ۰/۰۱

چنانچه از جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین همه‌ی متغیرهای پژوهش رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد (p < ۰/۰۱). برای آزمون مدل فرضی، چند مفروضه اصلی معادلات ساختاری شامل داده‌های گمشده[1]، نرمال بودن[2] و هم خطی چندگانه[3] بررسی شد. در پژوهش حاضر از روش جایگزینی[4] داده‌های گمشده با میانگین استفاده شد و جهت بررسی نرمال بودن متغیرها از کجی و کشیدگی متغیرها استفاده گردید. دامنه مقادیر ضریب کجی از ۰/۰۴ تا ۰/۵۳ و دامنه مقادیر ضریب کشیدگی از ۰/۳۲- تا ۰/۵۷- بود. درمجموع مقادیر کجی و کشیدگی مربوط به تمام متغیرهای مشاهده شده، کمتر از یک بود که بیانگر آن است که توزیع هیچ‌کدام از متغیرهای مشاهده شده، تفاوت معنی‌دار با توزیع نرمال ندارد. هم‌خطی چندگانه متغیرهای پیش‌بین نیز با استفاده از آماره اغماض یا تحمل[5] و عامل تورم واریانس[6] بررسی شد. نتایج نشان داد که مقادیر ارزش‌های تحمل

1. missing
2. normality
3. multicollinearity
4. replacement
5. tolerance
6. Variance Inflation Factor (VIF)

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

به‌دست‌آمده برای متغیرها، بالای ۰/۱۰ و در دامنه ۰/۳۲ تا ۰/۵۳ بود که نشان‌دهنده نبود هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین است. همچنین مقدار عامل تورم واریانس به‌دست‌آمده برای متغیرها کوچک‌تر از ۱۰ و در دامنه ۰/۳۹ تا ۱/۳۰ بود که بیانگر نبود هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین است. مدل پیشنهادی اولیه دارای برازش در برخی از شاخص‌ها نبود. ازاین‌رو، به کمک شاخص‌های اصلاحی[1] پیشنهادی بین بعضی از خرده‌مؤلفه‌های گرایش به رفتارهای پرخطر روابط دوطرفه برقرار شد. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی و مدل اصلاح شده نهایی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: شاخص‌های برازندگی مدل‌های پیشنهادی و اصلاح شده

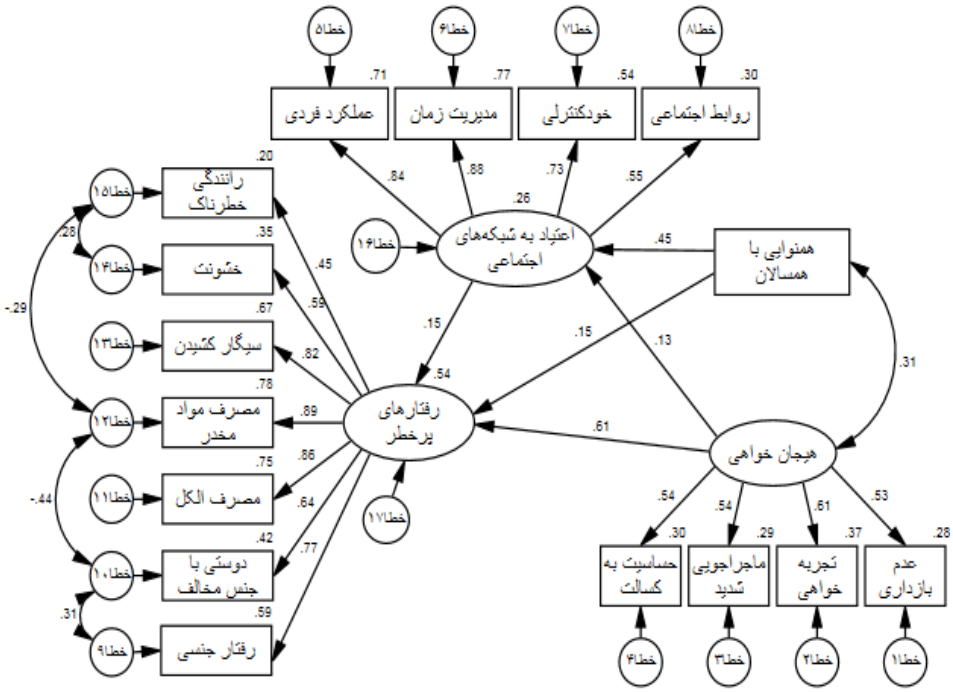
شاخص	χ^2	df	P	χ^2/df	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI	IFI	TLI
مدل پیشنهادی	۳۸۰/۹۵	۹۹	۰/۰۰۱	۳/۸۵	۰/۱۱	۰/۸۳	۰/۷۷	۰/۸۳	۰/۷۹	۰/۸۴	۰/۸۰
مدل اصلاح شده	۲۸۴/۴۰	۹۵	۰/۰۰۱	۲/۹۹	۰/۰۹	۰/۹۰	۰/۸۶	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۹۰
مقدار مطلوب	–	–	<۰/۰۵	<۳	<۰/۰۸	>۰/۹۰	>۰/۸۵	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰

نتایج جدول ۳ حاکی از آن است که اکثر شاخص‌ها در حد مطلوب گزارش شده‌اند و مدل نهایی با داده‌ها برازش مطلوب دارد. از این رو، با توجه به شاخص‌های برازش، می‌شود استنباط کرد برازش مدل مفهومی با تعدیل‌های در نظر گرفته شده، مورد پذیرش واقع می‌شود. مدل اصلاح شده نهایی در حالت ضرایب استاندارد، در شکل ۱ نشان داده شده است.

1. modification indices

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

شکل ۱: مدل اصلاح شده نهایی تأثیر هیجان‌خواهی و همنوایی با همسالان بر گرایش به رفتارهای پرخطر با میانجی‌گری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل

همان‌طور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، هیجان‌خواهی (P=۰/۰۰۳، β =۰/۶۱) و همنوایی با همسالان (P=۰/۰۴۶، β =۰/۱۵) دارای اثر معنی‌داری بر گرایش به رفتارهای پرخطر بودند. همنوایی با همسالان (P=۰/۰۰۱، β =۰/۴۵) دارای اثر معنی‌داری بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل بودند، اما هیجان‌خواهی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل اثر مستقیم نداشتند. همچنین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل (P=۰/۰۴۷، β =۰/۱۵) اثر معنی‌داری بر گرایش به رفتارهای پرخطر داشت. جدول ۴ نتایج حاصل از روش بوت استراپ را برای روابط واسطه‌ای نشان می‌دهد.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

جدول ٤: ضریب مسیر غیرمستقیم مدل نهایی گرایش به رفتارهای پرخطر با استفاده از روش بوت‌استراپ

مسیر			β	فاصله اطمینان ۹۵٪		سطح
متغیر پیش بینی	متغیر واسطه	متغیر ملاک		حد بالا	حد پایین	معنی‌داری
همنوایی با همسالان	اعتیاد به شبکه‌های	گرایش به	۰/۰۶۶	۰/۱۵۲	۰/۰۰۱	۰/۰۴۹
هیجان‌خواهی	اجتماعی	رفتارهای پرخطر	۰/۰۲	۰/۰۵۸	-۰/۰۱۳	۰/۲۰۳

نتایج غیرمستقیم مدل پژوهش نشان داد که همنوایی با همسالان از طریق میانجی‌گری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل اثر غیرمستقیم بر گرایش به رفتارهای پرخطر دارد؛ زیرا نتایج آزمون بوت استروپ برای اثر غیرمستقیم نشان داد که حد پایین و حد بالای این ضریب مسیر، صفر را دربر نمی‌گیرد ۰/۰۶۶ (۰/۱۵۲ ~ ۰/۰۰۱ :۹۵ درصد CI)؛ همچنین،هیجان‌خواهی از طریق میانجی‌گری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل اثر علّی و غیرمستقیم بر گرایش به رفتارهای پرخطر نداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه علّی هیجان‌خواهی و همنوایی با گرایش به رفتارهای پرخطر با میانجی‌گری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در دانشجویان پسر بوده است. مطابق با یافته‌های پژوهش حاضر مدل میانجی‌گری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در رابطه بین هیجان‌خواهی و همنوایی با گرایش به رفتارهای پرخطر در دانشجویان، برازنده داده‌ها بود. به منظور بررسی نقش میانجی‌گری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل، مسیرهای مربوطه به تفکیک بررسی شد. نخستین مسیر، رابطه مستقیم همنوایی با همسالان با گرایش به رفتارهای پرخطر بود. در خصوص مسیر اول نتایج با یافته‌های پژوهش‌های پیشین همسو بود (دیفو و همکاران، ۲۰۲۰؛ جونز و همکاران، ۲۰۱۶؛ ایرانپور و همکاران، ۲۰۱۵؛ تیلتون- ویو و همکاران، ۲۰۱۳؛ ژیونگ و هانگ، ۲۰۱۱؛ بروک و همکاران، ۲۰۰۶؛ فرهادی افشار و نصرت‌آبادی، ۱۳۹۶؛ سلامی و همکاران، ۱۳۹۷؛ باران اولادی و همکاران، ۱۳۹۲). براین اساس، همسالان ناسالم نقش مؤثری در گرایش نوجوانان و جوانان به رفتارهای پرخطر دارند. در تبیین این یافته می‌توان گفت در نوجوانی و اوایل بزرگسالی، تأثیرگذاری گروه همسالان، حتی

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

بیشتر از والدین است. گروه همسالان با قدرت و نفوذی که در این دوره سنی دارند، می‌توانند بر افکار، احساس و رفتار نوجوان و جوان تأثیر مثبت و منفی داشته باشند؛ بر این اساس نظارت والدینی نقش مؤثری در پیشگیری از رفتارهای پرخطر دارد.

یافته دوم پژوهش نشان داد که بین هیجان‌خواهی با گرایش به رفتارهای پرخطر رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های عبادی و ماشینچی عباسی (۱۴۰۰)، مهرابی و همکاران (۱۳۸۹)، ائز و همکاران (۲۰۲۰)، چن و همکاران (۲۰۱۹)، ایرچی و همکاران (۲۰۱۰)، سیدرز و همکاران (۲۰۰۹)، هارل و همکاران (۲۰۰۹) و آندرهیل و همکاران (۲۰۰۸) هماهنگ و همسو می‌باشد. علّت گرایش دانشجویان به سمت رفتارهای پرخطر می‌تواند به دلیل، تمایل به تجربه سطوحی از خطر برای افزایش شادی و احساس کسالتی باشد که دانشجویان از فعالیت‌ها و برنامه‌های یکنواخت زندگی خود دارند. به نظر می‌رسد هیجان‌خواهی دانشجویان، از یک سو، خطرپذیری (مصرف مواد و مشروب) در جهت کسب لذت و رفع یکنواختی را افزایش و از سوی دیگر، آن‌ها پیامدهای آسیب‌زای گرایش به این نوع از رفتارها را برای خود، خیلی پایین‌تر از میزان واقعی آن ارزیابی می‌کنند و با افکاری غیرمنطقی نظیر «با مصرف تفریحی که معتاد نمی‌شوم» یا «حالا مصرف می‌کنم تا بعد چه شود...» خود را در قبال این خطرات قوی و مصون می‌پندارند (بانکروفت[1] و همکاران، ۲۰۰۳). در تبیین دیگری برای این یافته می‌توان گفت که هیجان‌خواهی به عنوان یک آسیب‌پذیری شخصیتی از نظر بیولوژیکی است (الیوت و ترش[2]، ۲۰۰۲). نشانه‌هایی وجود دارد مبنی بر اینکه ممکن است تأثیر هیجان‌خواهی بر اعتیاد از طریق مکانیسم سایر عوامل روانی اجتماعی به عنوان مثال، الگوهای فعالیت خارج از برنامه همانند معاشرت با همسالان باشد (سزیتمن و انگل‌یگر[3]، ۲۰۱۷). هیجان‌خواهی یک ویژگی شخصیتی است که با جستجوی تجربیات و احساسات متنوع، پیچیده و شدید و با آمادگی برای خطرات جسمی، اجتماعی، قانونی و مالی به خاطر چنین تجربیاتی همراه است (ماسون، لاموروکس و دگیز[4]، ۲۰۱۹). از آنجا که افراد

1. Bancroft
2. Elliot &Thrash
3. Sznitman& Engel-Yeger
4. Masson, Lamoureux & De Guise

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

دارای هیجان‌خواهی بالا همیشـه به دنبال تجربیات جدید هسـتند، اعتیاد می‌تواند به عنوان راهی برای فرار از یکنواختی و وسـیله‌ای برای ایجاد تحریک سـریع عمل کند و می‌تواند گرایش فرد به تجربیات جدید را افزایش دهد؛ بنابراین این افراد تمایل بیشتری به رفتارهای پرخطر به خصوص استفاده از مواد مخدر دارند.

مسیر سوم، مسیر مستقیم اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل به گرایش به رفتارهای پرخطر بود. در تبیین این رابطه، همسو با یافته‌های پیشین (هاشمی شیخ شبانی و حاجی‌حسـنی، ۱۴۰۰؛ قربانی و خسـروی، ۱۳۹۶؛ اوداکی، ۲۰۱۳؛ ین و همکاران، ۲۰۱۱؛ فوگل و نیهماد، ۲۰۰۹؛ بیب و همکاران، ۲۰۰۴)، می‌توان گفت، فضـای مجازی در کنار پیامدهای مثبت همچون افزایش سـطح آگاهی اعضـای جامعه، افزایش سـرمایه و شـبکه اجتماعی افراد از طریق تعاملات سـازنده، مهارت‌آموزی و ارائه سـرگرمی‌های مفید برای اوقات فراغت افراد در زمینه‌های مختلف، بسـتری اسـت که امکان یادگیری رفتارهای انحرافی و مجرمانه از طریق همنشینی‌های غیرسازنده را برای کاربران به همراه دارد.

چهارمین مسیر، رابطه مستقیم همنوایی با همسالان با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل بود. در خصـوص مسیر چهارم نتایج با یافته‌های پژوهش‌های پیشـین همسـو بود (صدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ وانگ و همکاران، ۲۰۱۷؛ چان، ۲۰۱۸؛ د-ورایس و همکاران، ۲۰۱۶)، عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصـادی و خانوادگی نقش بسـیار چشـمگیر، در آسـیب‌های مرتبط با انواع رفتارهای پرخطر ایفا می‌کنند. مطالعات علوم رفتاری، در یادگیری رفتارهای اجتماعی مطلوب و نامطلوب بر نقش منابع اصـلی نظیر خانواده و همسـالان تأکید دارند (دی‌کلمنته[1] و همکاران، ۲۰۰۱). در بین عوامل اجتماعی، گروه همسالان به عنوان عوامل عمده گرایش افراد به سمت رفتارهای پرخطر شناخته شده است (هان[2] و همکاران، ۲۰۱۲). با این حال به موازات دنیای واقعی که افراد در آن زندگی می‌کنند، تکنولوژی‌های نوین ارتباطی از قبیل اینترنت و شـبکه‌های اجتماعی، دنیای مجازی و جدیدی را خلق کرده‌اند که خصـلت‌های جدیدی به پدیده‌ها و تمایلات اجتماعی بخشیده و جهان اجتماعی را دو فضایی کرده است (عاملی و حسنی، ۱۳۹۱). بر

1. Diclemente
2. Han

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]
[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

طبق گزارش‌ها حدود ۶۰ درصد از کاربران اینترنت در سطح جهانی را جوانان تشکیل می‌دهند این در حالی است که صرفاً ۳۴ درصد از کل جمعیت جهانی را تشکیل می‌دهند (تیلور، ۲۰۰۲؛ به نقل از عباسی‌شوازی، معینی و پوردیان، ۱۳۹۷). اقشار تحصیل کرده و دانشجویان که به‌عنوان بیشترین میزان مصرف‌کننده و به عنوان کسانی که در دوران دانشجویی از استقلال بیشتری برخوردارند، طبعاً از فرصت میزان روابط دوستانه بیشتری و از گروه‌های هم‌نشینی بالاتری در فضای مجازی برخوردارند (خلیلی آذر، ۱۳۹۲). در این راستا همسالان و خانواده، می‌توانند هم یک منبع خطر و هم به عنوان یک منبع حمایتی نقش مهمی ایفا کنند (مایکل و بن زور[1]، ۲۰۰۷). با توجه به شیوع وضعیت کرونا در کشور و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، این امر هم می‌تواند به عنوان یک فضای ایمن یا منبع خطری برای افراد مصرف‌کننده باشد.

پنجمین مسیر، نشان داد که هیجان‌خواهی اثر علّی و مستقیم بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل ندارد. این یافته با یافته‌های پژوهش‌های پیشین چابکی و همکاران (۱۴۰۰)، زارعی و غیبی (۱۳۹۷)، خانجانی و اکبری (۱۳۹۱)، مظاهری‌نژادفرد و حسینی‌ثابت (۲۰۱۷)، کو و وون (۲۰۱۴) و سیز (۲۰۱۴) ناهمسو بود. دلیل این را می‌توان بیش از همه از وزن بالای همنوایی با همسالان در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل نسبت به هیجان‌خواهی دانست. شاید بتوان یکی از دلایل آن را شیوه اندازه‌گیری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دانست. از آنجا که در این پژوهش مبنای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی پاسخ‌های دانشجویان به گویه‌های مقیاس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بوده و نه موقعیت طبیعی زندگی، این امکان وجود دارد که خطای خوب‌نمایی اجتماعی بر نتایج اثر گذاشته باشد. بنابراین یکی از تبیین‌های این یافته می‌تواند به نوع سنجش متغیر و ابزار آن باشد. تبیین دیگر این است که رابطهٔ بین این دو متغیر می‌تواند به واسطهٔ متغیرهای دیگری مانند ویژگی‌های شخصیتی، استرس‌های تحصیلی و غیره تحت تاثیر قرار گیرد.

یافته ششم پژوهش نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در رابطه همنوایی با همسالان با گرایش به رفتارهای پرخطر نقش میانجی دارد. اضطراب، شکاف و

1. Michael & Ben-zur

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

تضـاد بین نسـلی از عوامل مهم در بروز همنوایی می‌باشـند. در جامعه کنونی شـهرنشـینی گسـترش بی‌رویه‌ای یافته و باعث پیامدهایی، از جمله طولانی‌تر شـدن دوره جوانی و همچنین کاهش نفوذ و اقتدار والدین و نهادهای سنتی از یک سو و بالا رفتن سن ازدواج و همچنین نداشتن شغل مناسب از سوی دیگر شده است. اهمیت گروه همسالان و دوستان به دلیل فقدان نهادهای سازمان یافته کافی برای اوقات فراغت جوانان در شرایط فعلی جامعه افزایش یافته اسـت. از آنجایی که افراد دارای اضـطراب شـدید همنوایی بیشـتری با گروه نشـان می‌دهند (ریو[1]، ۱۳۹۳)؛ و هم‌اکنون دانشـجویان در ایام کرونا با اسـترس و اضـطراب شـرایط کرونایی و اخبار گسـترده درباره آمار بسـتری و مرگ و میر بیماری کووید-۱۹ مواجه شـده‌اند؛ این امر به نوبه‌خود فضـای خوبی را برای اسـتفاده از شـبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل فراهم کرده است. همچنین پژوهش‌ها نشان می‌دهد اگر ارتباط فرد با گروه نزدیک و مداوم باشـد، میزان همنوایی بیشـتر خواهد بود (بوند[2]، ۲۰۰۵؛ شـیو، لووینسـتین، بچارا، داماسـیو و داماسـیو[3]، ۲۰۰۵). احتمالاً به دلایلی که مطرح شـد افراد در هنگام روبرو شدن با خواسته‌های گروه در فضای مجازی، قادر به رد خواسته‌های دیگران نیستند و این موضوع این افراد را مستعد انجام رفتارهای پرخطر می‌نماید.

یافته پایانی پژوهش نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در رابطه هیجان‌خواهی با گرایش به رفتارهای پرخطر نقش میانجی دارد. در تبیین این فرضـیه باید گفت از ویژگی‌های مهم افراد هیجان‌خواه، کسب لذت و تنوع طلبی است، از آن جایی‌که اینترنت به دلیل فضای خیلی گسترده‌تر از سایر محیط‌ها، طرح موضوع‌های شگفت‌انگیز، خلق صحنه‌های اعجاب‌انگیز، جذاب، تلاش برای پاسخ دادن به هیجان‌جویی، تنوع‌طلبی و ارائه اطلاعات بدون هیچ مرزی، فرد را برای مدت طولانی‌تری جذب می‌کند (گروهل[4]، ۱۹۹۹)، حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی، ممکن است زمینه‌ساز گرایش به برخی از رفتارهای پرخطر به ویژه برای پسران جوان شود. ارونسون[5] (۱۹۷۵) دربارهٔ نقش رسانه‌ها

1. Reeve
2. Bond
3. Shiv, Loewenstein, Bechara, Damasio & Damasio,
4. Grohol
5. Aronson

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

در افزایش پرخاشگری بیان می‌دارد گسترش رفتارهای پرخاشگرانه در رسانه‌ها، برای افراد این ذهنیت و باور را به بار می‌آورد که اگر افراد دیگر این کار را انجام می‌دهند، من هم می‌توانم انجام دهم و حتی فرد دنیا را سرشار از این نوع رفتارهای خطرناک می‌بیند و علاوه بر این، حساسیت کمتری به انجام آنها از خود نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد این مسأله نه فقط برای پرخاشگری، بلکه برای سایر رفتارهای پرخطر هم کاربرد دارد (به نقل از مهرابی، محمودی و مولوی، ۱۳۹۵). بخشی از محتوای فضای مجازی نشر خشونت، مصرف و خرید و فروش مواد مخدر است (لیندبرگ، بوگست و ویلیامز[1]، ۲۰۰۰). با درگیری در هر یک از این رفتارهای پرخطر مانند مشروب‌خواری یا مصرف موادمخدر، احتمال ارتکاب سایر رفتارهای پرخطر نیز افزایش می‌یابد (زاده‌محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۸).

از آنجا که پژوهش حاضر بر روی دانشجویان پسر مقطع کارشناسی مرکز آموزش عالی پلدختر انجام شده، برای تعمیم یافته‌ها به سایر جمعیت‌های آماری باید جانب احتیاط رعایت شود. استفاده از ابزارها به‌صورت آنلاین، محدودیّت دوم بود که پاسخ‌دهی به سؤال‌های پرسشنامه را دچار اشکال می‌کرد. از آنجا که گرایش به رفتارهای پرخطر از مسایل مهم و تأثیرگذار در زندگی آنهاست، پیشنهاد می‌شود مطالعات مشابه بر روی جمعیت‌های آماری مختلف و جامعه‌ی دختران صورت گرفته و نتایج به دست آمده با هم مقایسه شود. با توجه به اینکه یکی از کارکردهای رفتارهای پرخطر به خصوص مصرف مواد، سیگار، الکل و مانند اینها، آسان‌سازی روابط و کمک به فرد برای پذیرفته‌شدن در گروه‌های ویژه همسالان است، آموزش مهارت‌های زندگی و در بالاترین سطح آن آموزش مهارت‌های ابراز وجود و حل مسئله بسیار اساسی می‌نماید. همچنین با توجه به بالا بودن میزان فشارهای روانی به جوانان، آموزش مهارت‌های رویارویی با فشارهای روانی و توانایی سازگاری با آنها می‌توانند نقش مهمی در این زمینه داشته باشند. البته نباید از نقش شخصیت و ویژگی‌های شخصیتی (هیجان‌خواهی، تکانشگری و ...) در این زمینه چشم پوشید. با توجه به نقش انکار نشدنی شخصیت در زمینه گرایش به رفتارهای پرخطر،

1. Lindberg, Boggess & Williams

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

برگزاری آموزش‌های ویژه برای کسانی که ویژگی‌های شخصیتی مانند هیجان‌خواهی دارند، به عنوان افرادی که از نظر شخصیتی امکان گرایش‌شان به سوی رفتارهای پرخطر سوء مصرف مواد بالاست، باید در سنین بسیار پایین‌تری مورد توجه قرار گیرد. به‌طور کلی، در زمینه رفتارهای پرخطر و راهکارهای کاهش آنها باید گفت که بر اساس نظریه رفتار مشکل، تأثیر متقابل عوامل فردی و اجتماعی در پدید آمدن و گسترش رفتارهای پرخطر در دانشجویان نقش دارند و کاهش هر یک از این رفتارهای نیازمند بررسی‌ها و برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و درازمدت و اجرای برنامه‌های فراگیر فرهنگی- آموزشی در سطح خرد و کلاس در طول سال‌های گوناگون زندگی افراد است.

تشکر و قدردانی

نویسنده مراتب تشکر خود را از دانشجویانی که در جمع‌آوری اطلاعات نقش داشته‌اند، اعلام می‌دارند

منابع

باران‌اولادی، صادق؛ نویدیان، علی و کاوه‌فارسانی، ذبیح‌اله (۱۳۹۲). بررسی رابطه اعتیادپذیری با ویژگی‌های شخصیت، همنوایی و جنسیت دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد*، ۱۵(۲)، ۳۳-۴۲.

چابکی، سید عزیز؛ بلیاد، محمدرضا؛ کاکاوند، علیرضا؛ تاجری، بیوک و زم، فاطمه (۱۴۰۰). تدوین مدل ساختاری رابطه هیجان‌خواهی با اعتیاد به اینترنت نوجوانان؛ نقش میانجی توانمندی خود. *مجله روانشناسی و روانپزشکی شناخت*، ۸ (۴)، ۸۴-۷۵.

حسن‌زاده، شادی و فرزاد، ولی‌اله (۱۳۹۷). ویژگی روانسنجی پرسشنامه هیجان‌خواهی ذاکرمن و رابطه آن با اعتیادپذیری معتادان در حال ترک منطقه ۴ تهران. *فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌سنجی*، ۶(۲۴)، ۱۰۵-۸۹.

خانجانی، زینب و اکبری، سعیده (۱۳۹۱). هیجان‌خواهی و وابستگی نوجوانان به اینترنت. *آموزش و ارزشیابی*، ۵(۲۰)، ۷۵-۶۳.

خجندی، غلامعلی؛ بانشی، محمدرضا؛ شریفی، حمید و محسنی، شکرالله (۱۳۹۷). بررسی شیوع رفتارهای پرخطر در دانشجویان دانشگاه‌های آزاد و پیام‌نور شهرستان رودان. *مجله طب پیشگیری*، ۵(۲)، ۵۲-۴۴.

خلیلی‌آذر، هایده (۱۳۹۲). شناخت ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی و اثرات آنها بر روابط بین‌فردی نوجوانان. *فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی*، ۲۰(۳)، ۱۸۱-۱۵۵.

خواجه احمدی، معصومه؛ پولادی، شهناز و بحرینی، مسعود (۱۳۹۵). طراحی و روان‌سنجی پرسشنامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل. *نشریه روان‌پرستاری*، ۴(۴)، ۵۱-۴۳.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

رستمی، چنگیز؛ اردلان، آسو؛ احمدیان، حمزه و حسینی مهدی‌آبادی، حمزه (۱۳۹۵). بررسی اعتیاد به اینترنت بر اساس پنج عامل بزرگ شخصیت در دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی کردستان. *مجله علوم پزشکی زانکو*، ۱(۱)، ۷۳-۶۵.

ریو، جان مارشال (۱۳۹۳). *انگیزش و هیجان*. ترجمه: یحیی سیدمحمدی. تهران: انتشارات روان. (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۱۹۹۱).

زاده‌محمدی، علی و احمدآبادی، زهره (۱۳۸۸). بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان، راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در محیط خانواده. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۵(۲۰)، ۲۸۵-۲۶۸.

زاده‌محمدی، علی؛ احمدآبادی، زهره؛ پناغی، لیلی و حیدری، محمود (۱۳۹۰). ساخت و هنجاریابی مقیاس خطرپذیری جوانان. *مجلهٔ روانشناسی*، ۱۵(۲)، ۱۴۶-۱۲۹.

زارعی، حیدرعلی و غیبی، اکرم (۱۳۹۷). پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس هیجان‌خواهی و سبک‌های هویت در دانش‌آموزان. *مجله روان‌شناسی و روانپزشکی شناخت*، ۵(۳)، ۶۵-۵۳.

سلامی، فروزش؛ حاتمی، حمیدرضا و نوری، ربابه (۱۳۹۷). الگوی ساختاری گرایش به مصرف مواد در نوجوانان بر مبنای فضای روان‌شناسی خانواده و پیشینهٔ اعتیاد اعضای خانواده با میانجی‌گری گروه همسالان. *روان‌شناسی کاربردی*، ۱۲(۴۶)، ۲۸۴-۲۶۵.

شمسایی، محمد مهدی؛ کریمی، یوسف؛ جدیدی، محسن و نیکخواه، حمید رضا (۱۳۸۸). همنوایی: همبسته‌های آن با پنج عامل بزرگ شخصیت، جنس و وضعیت تأهل. *فصلنامه روان شناسی کاربردی*، ۳(۱)، ۸۲-۶۷.

صدری، لیلا؛ شهریاری‌احمدی، منصوره و تجلی، پریسا (۱۴۰۰). رابطه علّی همنوایی با همسالان و مدیریت بدن با میانجی‌گری وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در نوجوانان مبتلا به اضطراب اجتماعی. *فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۱۱(۴۱)، ۱۳۶-۱۲۱.

عابدی، احمد؛ عریضی، حمیدرضا؛ لعلی، محسن و اسماعیلی، مریم (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین همنوایی گروهی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه شهر اصفهان با ویژگی‌های کم دامنه شخصیتی آنان. *رویکردهای نوین آموزشی*، ۷(۱)، ۹۰-۷۳.

عارف‌نژاد، سعید؛ هاشمی، تورج و واحدی، شهرام (۱۳۹۴). *بررسی میزان شیوع رفتارهای پرخطر در بین دانش‌آموزان دوره متوسطه و عوامل جمعیت‌شناختی مرتبط*. کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، روان‌شناسی و علوم اجتماعی، مرکز پژوهش‌های بین‌المللی صدا و سیما، تهران، ایران.

عاملی، اکرم؛ شکوهی‌راد، صمد و قربانی، ابراهیم (۱۳۹۹). ارتباط دو سویه کووید۱۹ (کرونا ویروس) و اعتیاد به مواد مخدر، روان‌گردان و مشروبات الکلی. *دو فصلنامه دانش مبارزه با مواد مخدر*، ۹(۱۷)، ۳۴-۹.

عاملی، سعیدرضا و حسنی، حسین (۱۳۹۱). دو فضایی شدن آسیب‌ها و ناهنجاری‌های فضای مجازی: مطالعه تطبیقی سیاست‌گذاری‌های بین المللی. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، ۵(۱)، ۳۰-۱.

عبادی، مریم و ماشینچی‌عباسی، نعیمه (۱۴۰۰). نقش ابعاد چهارگانه تاریک شخصیت و هیجان‌خواهی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر جوانان شهر تبریز. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، ۱۶(۶۳)، ۳۵-۱۲.

سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار ۱۴۰۲
Vol. 17, No. 67, Spring 2023

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

عباسی شوازی، محمدتقی؛ معینی، مهدی و پوردیان، روح الله (۱۳۹۷). فضای مجازی، همنشینی و رفتارهای پرخطر: مطالعه رابطه همنشینی دانشجویان در فضای مجازی با رفتارهای پرخطر در فضای واقعی و مجازی. *فصلنامهٔ پژوهش‌های انتظام اجتماعی*، ۲(۳)، ۱۰۴-۷۷.

علائی خرایم، سارا؛ بشرپور، سجاد؛ حاجلو، نادر و نریمانی، محمد (۱۴۰۰). طراحی و آزمون الگویی از پیشایندهای خانوادگی و فردی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۵(۵۹)، ۱۳۸-۱۱۱.

فرهادی افشار، آذر و نصرت‌آبادی، مهری (۱۳۹۶). *همنشینی با همسالان منحرف، هوش هیجانی و نگرش به رفتارهای بزهکارانه: یک مطالعه مقطعی در دانش آموزان*. کنگره انجمن روان شناسی ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سیرجان.

قربانی، علیرضا و خسروی، مصطفی (۱۳۹۶). رفتارهای پرخطر پیامد عضویت در شبکه‌های مجازی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز گنبد کاووس). *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۸(۲)، ۱۷۱-۱۵۱.

کاهویی، مهدی؛ پاک نظر، فاطمه؛ علی محمدی، معصومه و مسیبی، غزاله (۱۳۹۹). ارتباط بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه علوم‌پزشکی سمنان. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۲۶(۲)، ۲۳۹-۲۲۸.

گدازنده، مهناز (۱۳۷۸). *مقایسه میزان هیجان خواهی بین مجرمان با تعداد موارد محکومیت و نوع جرم در زنان ۲۰-۳۵ ساله زندانی در بند نسوان زندان اوین شهر تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

لطفی، حمید (۱۳۷۲). همرنگی اجتماعی (نفوذ پذیری). *مجله اطلاعات علمی*، ۹(۲)، ۷۰-۲۶.

موسوی، معصومه؛ علی زاده، حسین و ویسویی، محمد (۱۳۹۸). شیوع اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و رابطهٔ آن با افسردگی، اضطراب و استرس در میان کاربران اینترنت در ایران. *مجله بهداشت روانی*، ۲۱(۶)، ۳۸۶-۳۷۷.

مهرابی، حسینعلی؛ محمودی، فهیمه و مولوی، حسین (۱۳۹۵). پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس باورهای دینی، هیجان‌خواهی، آلودگی محیط و رسانه‌ها در دانشجویان دختر. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۷(۲)، ۱۴-۴.

مهرابی، حسینعلی؛کجباف، محمدباقر و مجاهد، عزیزاله (۱۳۸۹). پیش‌بینی رفتارهای پرخطر بر اساس هیجان‌خواهی و عوامل جمعیت شناختی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. *مطالعات روان‌شناختی*، ۶(۲)، ۱-۱۹.

هاشمی شیخ‌شبانی، سیده محبوبه و حاجی‌حسنی، مهرداد (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و رفتارهای پرخطر در جوانان استان چهارمحال بختیاری. *دانش انتظامی چهار محال بختیاری*، ۳۴، ۵۸-۴۵.

یاقوتی‌زرگر، حسن و احمدی، شیرین (۱۳۹۹). مدل‌یابی گرایش به مصرف مواد مخدر بر اساس هیجان‌خواهی با میانجی گری بدتنظیمی هیجان. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۴(۵۷)، ۱۳۰-۱۱۵.

References

Askarian, F., Shakeri, M. T., Ghavami, V., & Jamali, J. (2020). The Relationship between Internet Addiction and anxiety, stress, and

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

depression in Students of Mashhad University of Medical Sciences. *Medical journal of Mashhad university of medical sciences*, 62(6), 1866-1903.

Bancroft, J., Janssen, E., Strong, D., Carnes, L., Vukadinovic, Z., & Long, J. S. (2003). Sexual risk-taking in gay men: The relevance of sexual arousability, mood, and sensation seeking. *Archives of sexual behavior*, 32(6), 555-572.

Becker, S. J., & Curry, J. F. (2014). Testing the effects of peer socialization versus selection on alcohol and marijuana use among treated adolescents. *Substance use & misuse*, 49(3), 234-242.

Beebe, T. J., Asche, S. E., Harrison, P. A., & Quinlan, K. B. (2004). Heightened vulnerability and increased risk-taking among adolescent chat room users: Results from a statewide school survey. *Journal of adolescent health*, 35(2), 116-123.

Bond, R. (2005). Group size and conformity. *Group processes & intergroup relations*, 8(4), 331-354.

Boonvisudhi, T., & Kuladee, S. (2017). Association between Internet addiction and depression in Thai medical students at Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital. *PloS one*, 12(3), 174-199.

Brook, J. S., Morojele, N. K., Pahl, K., & Brook, D. W. (2006). Predictors of drug use among South African adolescents. *Journal of adolescent health*, 38(1), 26-34.

Cambron, C., Catalano, R. F., & Hawkins, J. D. (2019). The social development model. *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*, 191, 223-247.

Cancello, R., Soranna, D., Zambra, G., Zambon, A., & Invitti, C. (2020). Determinants of the lifestyle changes during COVID-19 pandemic in the residents of Northern Italy. *International journal of environmental research and public health*, 17(17), 62-87.

Capasso, A., Jones, A. M., Ali, S. H., Foreman, J., Tozan, Y., & DiClemente, R. J. (2021). Increased alcohol use during the COVID-19 pandemic: The effect of mental health and age in a cross-sectional sample of social media users in the US. *Preventive medicine*, 145, 106-122.

Caponnetto, P., Inguscio, L., Saitta, C., Maglia, M., Benfatto, F., & Polosa, R. (2020). Smoking behavior and psychological dynamics during COVID-19 social distancing and stay-at-home policies: A survey. *Health psychology research*, 8(1), 91-124.

Chen, F., Yang, H., Bulut, O., Cui, Y., & Xin, T. (2019). Examining the relation of personality factors to substance use disorder by explanatory item response modeling of DSM-5 symptoms. *Plos one*, 14(6), 1-17.

Cheng, H., & Liu, J. (2020). Alterations in Amygdala connectivity in internet Addiction Disorder. *Scientific reports*, 10(1), 1-10.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

Chun, J. (2018). Conceptualizing effective interventions for smartphone addiction among Korean female adolescents. *Children and youth services review*, 84, 35-39.

Cohen, G. L., & Prinstein, M. J. (2006). Peer contagion of aggression and health risk behavior among adolescent males: An experimental investigation of effects on public conduct and private attitudes. *Child development*, 77(4), 967-983.

Cyders, M. A., Flory, K., Rainer, S., & Smith, G. T. (2009). The role of personality dispositions to risky behavior in predicting first-year college drinking. *Addiction*, 104(2), 193-202.

De Vries, D. A., Peter, J., De Graaf, H., & Nikken, P. (2016). Adolescents' social network site use, peer appearance-related feedback, and body dissatisfaction: Testing a mediation model. *Journal of youth and adolescence*, 45(1), 211-224.

Defoe, I. N., Dubas, J. S., Dalmaijer, E. S., & Van Aken, M. A. (2020). Is the peer presence effect on heightened adolescent risky decision-making only present in males? *Journal of youth and adolescence*, 49(3), 693-705.

DiClemente, R. J., Wingood, G. M., Crosby, R., Sionean, C., Cobb, B. K., Harrington, K., Oh, M. K. (2001). Parental monitoring: Association with adolescents' risk behaviors. *Pediatrics*, 107(6), 1363-1368.

Đogaš, Z., Lušić Kalcina, L., Pavlinac Dodig, I., Demirović, S., Madirazza, K., Valić, M., & Pecotić, R. (2020). The effect of COVID-19 lockdown on lifestyle and mood in Croatian general population: a cross-sectional study. *Croatian medical journal*, 61(4), 309-318.

Dong, M., & Zheng, J. (2020). Letter to the editor: Headline stress disorder caused by Netnews during the outbreak of COVID-19. *Health expectations: An international journal of public participation in health care and health policy*, 23(2), 259-260.

Doosti, I. A., Bagheri, A. F., Khajehkazemi, R., & Mostafavi, E. (2017). Prevalence of Internet addiction among students and graduates of epidemiology, clinical sciences, and basic sciences in Iran: a cross-sectional study. *Iranian journal of epidemiology*, 13(1), 14-21.

Elliot, A. J., & Thrash, T. M. (2002). Approach-avoidance motivation in personality: Approach and avoidance temperaments and goals. *Journal of personality and social psychology*, 82(5), 804–818.

Ersche, K. D., Turton, A. J., Pradhan, S., Bullmore, E. T., & Robbins, T. W. (2010). Drug addiction endophenotypes: impulsive versus sensation-seeking personality traits. *Biological psychiatry*, 68(8), 770-773.

Evans-Polce, R. J., Schuler, M. S., Schulenberg, J. E., & Patrick, M. E. (2018). Gender-and age-varying associations of sensation seeking and substance use across young adulthood. *Addictive behaviors*, 84(2), 271-277.

Eze, J. E., Chukwuorji, J. C., Idoko, S., & Ifeagwazi, C. M. (2020). Does peer pressure and sensation seeking differentially influence substance use for

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

male versus female trauma-exposed youth? *Journal of substance use*, 25(5), 538-544.

Fogel, J., & Nehmad, E. (2009). Internet social network communities: Risk taking, trust, and privacy concerns. *Computers in human behavior*, 25(1), 153-160.

Grohol, J. M. (1999). Internet addiction guide. *Recuperado el*, 6, 25-26.

Han, Y., Grogan-Kaylor, A., Bares, C., Ma, J., Castillo, M., & Delva, J. (2012). Relationship between discordance in parental monitoring and behavioral problems among Chilean adolescents. *Children and youth services review*, 34(4), 783-789.

Harakeh, Z., & Vollebergh, W. A. (2012). The impact of active and passive peer influence on young adult smoking: An experimental study. *Drug and alcohol dependence*, 121(3), 220-223.

Harrell, Z. A., Slane, J. D., & Klump, K. L. (2009). Predictors of alcohol problems in college women: The role of depressive symptoms, disordered eating, and family history of alcoholism. *Addictive behaviors*, 34(3), 252-257.

Hawkins, J. D., & Weis, J. G. (2017). The social development model: An integrated approach to delinquency prevention. In *Developmental and life-course criminological theories* (pp. 3-27). UK: Routledge.

Hwang, J., Chun, H. R., & Cheon, E. (2021). A qualitative study on the impact of COVID-19 on the behavior and attitudes of smokers and non-smokers in South Korea. *BMC public health*, 21(1), 1-8.

Iranpour, A., Jamshidi, E., Nakhaee, N., Haghdoost, A. A., Shojaeizadeh, D., Eftekhar-Ardabili, M., & Eftekhar-Ardabili, H. (2015). Development and psychometric properties of risk and protective factors of substance use scale in Iran: An application of social development model. *Addiction & health*, 7(3-4), 117-130.

Janse Van Rensburg, C., & Surujlal, J. (2013). Gender differences related to the health and lifestyle patterns of university students. *Health SA Gesondheid*, 18(1), 1-8.

Jessor, R., Turbin, M. S., Costa, F. M., Dong, Q., Zhang, H., & Wang, C. (2003). Adolescent problem behavior in China and the United States: A cross-national study of psychosocial protective factors. *Journal of research on adolescence*, 13(3), 329-360.

Jones, T. M., Hill, K. G., Epstein, M., Lee, J. O., Hawkins, J. D., & Catalano, R. F. (2016). Understanding the interplay of individual and social–developmental factors in the progression of substance use and mental health from childhood to adulthood. *Development and psychopathology*, 28(3), 721-741.

KhatibZanjani, N., & Agah Heris, M. (2014). The prevalence of internet addiction among the students of Payam Noor University, Semnan Province. *Interdisciplinary journal of virtual learning in medical sciences*, 5(2), 1-7.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

Kim, J., Hong, H., Lee, J., & Hyun, M. H. (2017). Effects of time perspective and self-control on procrastination and Internet addiction. *Journal of behavioral addictions*, 6(2), 229-236.

Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*: New York: Guilford publications.

Koo, H. J., & Kwon, J. H. (2014). Risk and protective factors of internet addiction: A meta-analysis of empirical studies in Korea. *Yonsei medical journal*, 55(6), 1691-1711.

Korn, L., & Bonny-Noach, H. (2018). Gender differences in deviance and health risk behaviors among young-adults undergraduate students. *Substance use & misuse*, 53(1), 59-69.

Kuss, D. J., & Lopez-Fernandez, O. (2016). Internet addiction and problematic Internet use: A systematic review of clinical research. *World journal of psychiatry*, 6(1), 143-160.

Lindberg, L. D., Boggess, S., & Williams, S. (2000). *Multiple Threats: The Co-Occurrence of Teen Health Risk Behaviors.* Washington, DC: Urban Inst.

Lupton, D. (2015). *Digital Sociology*. Abingdon: Routledge.

Marsden, J., Darke, S., Hall, W., Hickman, M., Holmes, J., Humphreys, K., & West, R. (2020). Mitigating and learning from the impact of COVID-19 infection on addictive disorders. *Addiction*, 115(6), 1007-1010.

Masson, M., Lamoureux, J., & De Guise, E. (2019). Self-reported risk-taking and sensation-seeking behavior predict helmet wear amongst Canadian ski and snowboard instructors. *Canadian journal of behavioural science/revue canadienne des sciences du comportement*,52(2), 121-130.

Mazaheri Nejadfard, G., & Hosseinsabet, F. (2017). Predicting internet addiction based on sensation seeking: Mediation effect of attachment styles. *Practice in clinical psychology*, 5(3), 195-202.

McKetta, S., Morrison, C. N., & Keyes, K. M. (2021). Trends in US alcohol consumption frequency during the first wave of the SARS-CoV-2 pandemic. *Alcoholism: clinical and experimental research*, 45(4), 773-783.

Michael, K., & Ben-Zur, H. (2007). Risk-taking among adolescents: Associations with social and affective factors. *Journal of adolescence*, 30(1), 17-31.

Nordeck, C. D., Riehm, K. E., Smail, E. J., Holingue, C., Kane, J. C., Johnson, R. M., & Thrul, J. (2022). Changes in drinking days among United States adults during the COVID-19 pandemic. *Addiction*, 117(2), 331-340.

Odacı, H. (2013). Risk-taking behavior and academic self-efficacy as variables accounting for problematic internet use in adolescent university students. *Children and youth services review*, 35(1), 183-187.

Ren, Y., Qian, W., Li, Z., Liu, Z., Zhou, Y., Wang, R., & Zhang, X. (2020). Public mental health under the long-term influence of COVID-19 in

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

China: Geographical and temporal distribution. *Journal of affective disorders*, 277, 893-900.

Reynolds, B. W., Basso, M. R., Miller, A. K., Whiteside, D. M., & Combs, D. (2019). Executive function, impulsivity, and risky behaviors in young adults. *Neuropsychology*, 33(2), 212-221.

Rogers, A. H., Shepherd, J. M., Garey, L., & Zvolensky, M. J. (2020). Psychological factors associated with substance use initiation during the COVID-19 pandemic. *Psychiatry research*, 293, 113-127.

Salehi, M., Khalili, M. N., Hojjat, S. K., Salehi, M., & Danesh, A. (2014). Prevalence of internet addiction and associated factors among medical students from Mashhad, Iran in 2013. *Iranian red crescent medical journal*, 16(5), 17-25.

Schmidt, N. M., Thyden, N. H., Kim, H., & Osypuk, T. L. (2020). Do peer social relationships mediate the harmful effects of a housing mobility experiment on boys' risky behaviors? *Annals of epidemiology*, 48, 36-42.

Shiv, B., Loewenstein, G., Bechara, A., Damasio, H., & Damasio, A. R. (2005). Investment behavior and the negative side of emotion. *Psychological science*, 16(6), 435-439.

Siyez, D. M. (2014). Gender and sensation seeking as predictor variables of problematic Internet use by high school students. *The Turkish journal on addictions*, 1(1), 78-97.

Soleimani, M. A., Sharif, S. P., Yaghoobzadeh, A., & Ong, F. S. (2016). Relationship between hardiness and addiction potential in medical students. *Iranian journal of psychiatry and behavioral sciences*, 10(4), 1-10.

Sznitman, S., & Engel-Yeger, B. (2017). Sensation seeking and adolescent alcohol u se: Exploring the mediating role of unstructured socializing with peers. *Journal of alcohol and alcoholism*, 52(3), 396–401.

Tilton-Weaver, L. C., Burk, W. J., Kerr, M., & Stattin, H. (2013). Can parental monitoring and peer management reduce the selection or influence of delinquent peers? Testing the question using a dynamic social network approach. *Developmental psychology*, 49(11), 20-57.

Turi, A., Miri, M., Beheshti, D., Yari, E., Khodabakhshi, H., & Anani Sarab, G. (2015). Prevalence of Internet addiction and its relationship with anxiety, stress, and depression in intermediate students in Birjand city in 2014. *Journal of Birjand university of medical sciences*, 22(1), 67-75.

Underhill, J., Wakeling, H. C., Mann, R. E., & Webster, S. D. (2008). Male sexual offenders' emotional openness with men and women. *Criminal justice and behavior*, 35(9), 1156-1173.

Wagner, M. K. (2001). Behavioral characteristics related to substance abuse and risk-taking, sensation-seeking, anxiety sensitivity, and self-reinforcement. *Addictive behaviors*, 26(1), 115-120.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]

Wallace, P. (2014). Internet addiction disorder and youth: There are growing concerns about compulsive online activity and that this could impede students' performance and social lives. *EMBO reports*, 15(1), 12-16.

Wang, P., Zhao, M., Wang, X., Xie, X., Wang, Y., & Lei, L. (2017). Peer relationship and adolescent smartphone addiction: The mediating role of self-esteem and the moderating role of the need to belong. *Journal of behavioral addictions*, 6(4), 708-717.

Xiong, Z. B., & Huang, J. P. (2011). Predicting Hmong Male and Female Youth's Delinquent Behavior: An Exploratory Study. *Hmong studies journal*, 12(2), 1-10.

Yen, J. Y., Yen, C. F., Wu, H. Y., Huang, C. J., & Ko, C. H. (2011). Hostility in the real world and online: the effect of internet addiction, depression, and online activity. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 14(11), 649-655.

Young, J. T., & Weerman, F. M. (2013). Delinquency as a consequence of misperception: Overestimation of friends' delinquent behavior and mechanisms of social influence. *Social problems*, 60(3), 334-356.

Zamani, B. E., Abedini, Y., & Kheradmand, A. (2011). Internet addiction based on personality characteristics of high school students in Kerman, Iran. *Addiction & health*, 3(3-4), 85-91.

Zilberman, N., Yadid, G., Efrati, Y., & Rassovsky, Y. (2020). Who becomes addicted and to what? Psychosocial predictors of substance and behavioral addictive disorders. *Psychiatry research*, 291, 113-121.

Zuckerman, M. (2007). *Sensation seeking and risky behavior*. US: American Psychological Association.

Zuckerman, M., & Kuhlman, D. M. (2000). Personality and risk-taking: common bisocial factors. *Journal of personality*, 68(6), 999-1029.

Zuckerman, M., Eysenck, S. B., & Eysenck, H. J. (1978). Sensation seeking in England and America: cross-cultural, age, and sex comparisons. *Journal of consulting and clinical psychology*, 46(1), 139-160.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.17.67.25]